

Brüssel, 3. oktoober 2025
(OR. en)

13029/25

COPEN 272
CYBER 252
ENFOPOL 330
JAI 1275
DATAPROTECT 222
COSI 163
IXIM 199
CATS 46
FREMP 241
TELECOM 310
CT 117

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Andmetele juurdepääs tõhusa kriminaaluurimise eesmärgil – Ülevaade olukorrast

Nõukogu üks prioriteete on seadusliku juurdepääsu tagamine elektroonilise side andmetele õiguskaitse ja kriminaaluurimise eesmärgil, mis on eriti vajalik võitluses raske ja organiseeritud kuritegevuse ning terrorismi vastu.

Võttes arvesse tööd, mida tegi tõhusa õiguskaitse eesmärgil andmetele juurdepääsu käsitlev kõrgetasemeline töörühm (edaspidi „kõrgetasemeline töörühm“), esitades 2024. aasta mais soovitusel¹ ja 2024. aasta novembris lõpparuande², ning nõukogu 12. detsembri 2024. aasta järeldusi, milles käsitletakse andmetele juurdepääsu tõhusa õiguskaitse eesmärgil³, esitas komisjon 24. juunil 2025 „Andmetele õiguskaitse eesmärgil seadusliku ja tulemusliku juurdepääsu andmise tegevuskava“⁴ (edaspidi „tegevuskava“). Euroopa Ülemkogu kutsus oma 26. juuni 2025. aasta järeldustes ELi institutsioone ja liikmesriike üles võtma täiendavaid meetmeid õiguskaitse ja õiguslase koostöö tugevdamiseks, sealhulgas seoses tõhusa juurdepääsuga andmetele õiguskaitse eesmärgil.⁵

Eelkõige soovib eesistujariik juhtida justiitsministrite tähelepanu järgmistele teemadele: andmete säilitamine (1), side seaduslik pealtkuulamine (2) ja krüpteerimisega seotud horisontaalsed probleemid (3).

1. Andmete säilitamine

„Andmete säilitamine“ tähistab teenuseosutajatele pandud kohustust säilitada muid kui sisuandmeid (abonentide andmed, IP-aadressid, andmeliikluse ja asukoha metaandmed) teatava aja jooksul, et need saaks teha õiguskaitseasutustele kättesaadavaks kriminaaluurimise eesmärgil.

Kõrgetasemeline töörühm pühendab andmete säilitamisele ühe oma lõpparuande kolmest peatükist. Peamiste küsimuste hulgas rõhutatakse aruandes riiklike õigusaktide praegust killustatust ja lisaprobleeme, mille allikaks on nn OTT-teenuste, sealhulgas laialdaselt kasutatavate mobiiltelefonidele mõeldud sõnumirakenduste osutajad. Võimaliku lahendusena osutab kõrgetasemeline töörühm säilitamise ja juurdepääsu ühtlustatud miinimumnormide kehtestamisele. Samuti toetab töörühm teenuseosutajate ja õiguskaitsetöötajate vahelise koostöö tugevdamist.

¹ 11281/24.

² 15941/2/24 REV 2.

³ 16448/24.

⁴ 10806/25.

⁵ EUCO 12/25.

Komisjon viitab oma tegevuskavas, et koostab mõjuhinnangu eesmärgiga vajaduse korral ajakohastada andmete säilitamist käsitlevaid ELi õigusnorme. Mõjuhinnangu koostamist alustati 2025. aasta mais ja see peaks valmima 2026. aasta esimeses kvartalis. Samuti kutsub komisjon Europoli ja Eurojusti üles jätkama tööd sideteenuste osutajatega tehtava koostöö ühtlustamiseks ning töötama koostöös nende teenuseosutajatega välja andmete kataloogi, mida nad oma äritegevuse eesmärkidel töötlevad.

Nõukogus pühendas kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö töörühm (COPEN) oma 19. mai 2025. aasta koosoleku andmete säilitamise küsimusele, keskendudes võimaliku tulevase selleteemalise ELi seadusandliku ettepaneku käsitlemisele. Järgmine koosolek toimus 25. septembril 2025 ja sellel arutas COPEN sellise õigusakti sobivat sisu ja kriteeriume, võttes arvesse ka Euroopa Kohtu praktikaga sätestatud nõudeid. Mõlemal koosolekul oli eesmärk vahetada arvamusi ja anda sisend komisjoni tehtavasse töösse.

Eesistujariik leiab, et sõltuvalt komisjoni mõjuhinnangu tulemustest võiksid 2026. aastal olulise arenguna alata arutelud seadusandliku ettepaneku üle, mis käsitleb andmete säilitamist käsitlevaid ELi õigusnorme.

2. Side seaduslik pealtkuulamine

Seaduslik pealtkuulamine võimaldab ametiasutustel reaalsajas saada sidele varjatud juurdepääsu.⁶

Oma lõpparuandes märkis kõrgetasemeline töörühm, et „kuigi traditsioonilise telekommunikatsiooni seaduslik pealtkuulamine on paljude uurimiste läbiviimisel endiselt oluline vahend, on selle meetme tõhusus järsult vähenenud, kuna telekommunikatsiooniteenuseid osutavad nüüd peamiselt muud osalejad: eri allikate kohaselt saadetakse nüüd ligikaudu 97% kõigist mobiilsidesõnumitest selliste sõnumirakenduste kaudu nagu WhatsApp, Facebook Messenger ja WeChat, samas kui traditsioonilised SMS- ja MMS-sõnumid moodustavad vaid umbes 3% sõnumitest“.

⁶ Samuti hõlmab see vähese viivitusega juurdepääsu teabevahetusele, nagu on täpsustatud kõrgetasemelise töörühma lõpparuandes.

Kõrgetasemeline töörühm esitab mitu soovitus, sealhulgas eesmärgiga muuta seadusliku pealtkuulamise taotlused täitmisele pööratavaks iga liiki elektroonilise side teenuste osutajate puhul. Soovitustes täpsustatakse seadusliku pealtkuulamise määratlust ja kohaldamisala, määratakse kindlaks vajalikud kaitsemeetmed, täpsustatakse andmetega seoses territoriaalse jurisdiktsiooni mõistet ning analüüsitakse, kuidas Euroopa uurimismäärusega paremini toetada taotlusi tõhusaks piiriüleseks seaduslikuks pealtkuulamiseks, ning kuidas edendada reaajas andmetele juurdepääsu käsitlevate kahepoolsete lepingute väljatöötamist kolmandate riikidega. Pikemas perspektiivis soovivad eksperdid täiendava analüüsi ja mõjuhindangu põhjal töötada õiguskaitse eesmärgil välja seaduslikku pealtkuulamist käsitleva ELi vahendi (mis koosneb pehmest õigusest või siduvatest õigusaktidest), millega kehtestatakse ELis tegutsevatele elektroonilise side teenuste osutajatele täitmisele pööratavad kohustused.

Komisjon märgib oma tegevuskavas, et ta kavandab meetmeid, et parandada piiriüleste taotluste tõhusust, tugevdades selliseid olemasolevaid vahendeid nagu Euroopa uurimismäärus (hiljemalt 2027. aastal), ning analüüsida meetmeid, mille abil luua iga liiki sideteenuste osutajatele võrdsed tingimused ja teha kindlaks kõige tõhusam lähenemisviis koostööst keelduvate teenusteosutajate puhul.

Taani eesistumise ajal kutsutakse liikmesriike üles jagama oma tavasid ja praeguseid piiranguid seoses piiriülese seadusliku pealtkuulamise meetmete rakendamisega, eelkõige Euroopa uurimismääruse ning kahe- ja mitmepoolsete lepingute kontekstis.

3. Krüpteerimisega seotud horisontaalsed küsimused

Samuti on oluline rõhutada krüpteerimisega seotud probleeme andmetele juurdepääsul tõhusa kriminaaluurimise läbiviimiseks, sealhulgas seoses eespool nimetatud andmete säilitamise ja seadusliku pealtkuulamise küsimustega. Paljud teenused kasutavad nüüd otspunktkrüpteerimist, et kaitsta side konfidentsiaalsust, privaatsust ja küberturvalisust, ning see võib muuta õiguskaitseasutuste jaoks äärmiselt keeruliseks juurdepääsu saamise loetavatele sideandmetele.

Komisjon teatab oma tegevuskavas, et esitab 2026. aastal krüpteerimist käsitleva tehnoloogia tegevuskava, et teha kindlaks ja hinnata lahendusi, mis võimaldavad seaduslikku juurdepääsu krüpteeritud andmetele, kaitstes samal ajal küberturvalisust ja põhiõigusi. Selle eesmärgi saavutamiseks moodustab komisjon eksperdirühma, kes kavatseb alustada tööd 2025. aasta sügisel.

Samuti toetab komisjon uue dekrüpteerimissuutlikkuse alast teadus- ja arendustegevust, et varustada Europol järgmise põlvkonna dekrüpteerimisvõimekusega (alates 2030. aastast).

Järgmised sammud ja koordineerimine

Küsimus andmetele juurdepääsust tõhusa kriminaaluurimise eesmärgil on keeruline ja nõuab valdkonnaülest lähenemist. Eelseisva töö tõhususe ja kõigi aspektide arvessevõtmise tagamiseks peab eesistujariik Taani oluliseks kaasata nõukogu erinevad ettevalmistavad organid, sealhulgas need, kes tegelevad sisejulgeoleku ja õiguskaitsealase koostöö, kriminaalasjades tehtava koostöö ja küberturvalisuse teemadega. Nõukogu 12. detsembri 2024. aasta järeldustes tegi nõukogu sisejulgeolekualase operatiivkoostöö alalisele komiteele (COSI) ülesandeks koostöös kriminaalasjades tehtava politsei- ja õiguslase koostöö kooskõlastuskomiteega (CATS) koordineerida, arutada ja jälgida tegevuskava rakendamist. Eesistujariik Taani on koostanud üksikasjaliku ülevaate kavandatud tegevustest seoses andmetele juurdepääsuga tõhusa õiguskaitse eesmärgil, sealhulgas ülesannete jaotuse ja ajakava, mida COSI arutas 18. septembril 2025.⁷

Eesistujariik Taani peab väga oluliseks jätkuvalt tagada, et nii sise- kui ka justiitsministrid jälgiksid tähelepanelikult arenguid seoses andmetele juurdepääsuga tõhusa õiguskaitse eesmärgil, et anda õiguskaitseasutustele vajalikud vahendid tõhusaks süüdistuse esitamiseks kuritegude eest, austades täielikult põhiõigusi. Sel eesmärgil koostatakse eesistumisperioodi lõpus nõukogule kirjalik teave, milles antakse ülevaade nõukogu erinevates struktuurides toimuvast tegevusest.

⁷ 12381/25.